

Human Rights Council Universal Periodic Review

(Third Cycle, 37 season, 2020)

NGO coalition joint submission on
Critical Issues of Criminal Justice

NGO coalition:

Human Rights Education and Monitoring Center (EMC) and Georgian Young Lawyers' Association.

The coalition was formed to prepare joint statement for UPR Georgia 2020. Civil Society organizations of the coalition are well established NGOs, which intensively or exclusively work on the Judiciary and Law Enforcement issues in the country. The information provided in this report is prepared based on the participant organizations' studies, researches, legal cases, advocacy campaigns and lobbying on policy level. Joint report emphasizes on the country specific conditions related to the Right of Area 12.5.; 12.6.; 15-1.

ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი

EMC

Human Rights Education and Monitoring Center

Contact Person for the Coalition:

Guram Imnadze, Judiciary and Democracy Program Director, EMC

Address: Irakli Abashidze Street, 12 B, Tbilisi, Georgia, 0179

Email: guro.imnadze@gmail.com

Phone: +995 595 071901

1. საგამომიებო სისტემის რეფორმა

1.1 ქვეყანაში როგორც საკანონმდებლო, ასევე პრაქტიკულ დონეზე მწვავედ დგას საგამომიებო და საპროკურორო უფლებამოსილებების გამიჯვნის პრობლემა. არსებული კანონმდებლობით, პროკურორს ერთობლივად აქვს ფართო საზედამხედველო უფლებამოსილება გამოძიებაზე, უშუალოდ გამოძიების წარმოების შესაძლებლობა და შემდეგ, ამ გამოძიების საფუძველზე, სისხლისსამართლებრივი დევნის ფუნქცია.¹

1.2 ამ ვითარებაში დაბალია გამომძიებლის პროფესიული დამოუკიდებლობის ხარისხი, რამდენადაც ის წარმოადგენს ბრალდების მხარეს და ვალდებულია შეასრულოს პროკურორის ნებისმიერი მითითება. ამით, მთელი გამოძიება უფრო მეტად მიმართულია არა ობიექტური რეალობის დადგენისკენ, არამედ წარმატებული სისხლისსამართლებრივი დევნისკენ.

1.3 გასულ წელს, სახელმწიფომ დაიწყო მუშაობა საგამომიებო სისტემის რეფორმაზე და შეიმუშავა რეფორმის კონცეფცია, რომელიც მეტწილად დადებითად არის შეფასებული ვენეციის კომისიის მიერ.² რეფორმის იდეა ფართოდ არის მხარდაჭერილი სამოქალაქო საზოგადოების მხრიდანაც.³ მიუხედავად ამის, სხვა აქტიური ნაბიჯები საკანონმდებლო ცვლილებებისთვის სახელმწიფოს არ გადაუდგამს. უფრო მეტიც, შეიძლება ითქვას, რომ ქვეყანაში ეს პროცესი შეჩერებულია.

რეკომენდაცია:

- საქართველოს პარლამენტმა, 2021 წლის საშემოდგომო სესიის ბოლომდე, განახორციელოს საკანონმდებლო ცვლილებები, რომლითაც გაიზრდება ქვეყანაში გამოძიების დამოუკიდებლობის ხარისხი და საგამომიებო უწყებები დისტანცირდება პროკურატურისგან;

2. ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კანონმდებლობის რეფორმა

2.1 საქართველოში სისხლის სამართლის და ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსები ერთმანეთისგან დამოუკიდებლად მოქმედებენ. ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი ადგენს ადმინისტრაციულ სახდელებს და განსაზღვრავს სახდელთა დადების პროცედურებს მსუბუქი გადაცდომებისთვის. შესაბამისად, სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების სფეროში განხორციელებული პოზიტიური ცვლილებები გავლენას არ ახდენს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კანონმდებლობაზე, ადმინისტრაციულ პასუხისგებაში მიცემული პირები ვერ სარგებლობენ სამართლიანი სასამართლოს უფლებით და მათი დაუსაბუთებელი დაკავება, ადმინისტრაციული პატიმრობის ან ფულადი ჯარიმის გამოყენება ფართოდ გავრცელებულ პრაქტიკას წარმოადგენს⁴.

2.2 არსებულ ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსს ხანგრძლივი ისტორია აქვს და წარმოადგენს ერთადერთ ნორმატიულ აქტს, რომელიც საბჭოთა პერიოდიდან არის შემორჩენილი (მიღებულია 1984 წელს). მოქმედი ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი ცალკეული სამართალდარღვევის ჩადენისათვის

¹ იხ: საგამომიებო სისტემის ანალიზი, 2018, „ადამიანის უფლებების სწავლების და მონიტორინგის ცენტრი (EMC)“ ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2TQM3q1>

² იხ: Georgia - Opinion on the concept of the legislative amendments to the Criminal procedure code concerning the relationship between the prosecution and the investigators, adopted by the Venice Commission at its 118th Plenary Session (Venice, 15-16 March 2019), ხელმისაწვდომია: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2019\)006-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2019)006-e)

³ <https://bit.ly/38JzGSK>

⁴ მაგ: იხ. a. Human Rights Watch, *Administrative Error: Georgia's Flawed System of Administrative Justice* (January 2013, <https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/georgia0112ForUpload.pdf> [ბოლო ნახვა: 16.03.2020].

b. Report 26 May Analysis of Human Rights Violations during and related to the Dispersal of the May 26 Assembly, GYLA, 2011 <https://goo.gl/nKDmpz> [ბოლო ნახვა: 16.03.2020].

c. Political Neutrality in the Police System, EMC, 2016 <https://emc.org.ge/2016/09/07/emc-130/> [ბოლო ნახვა: 16.03.2020].

d. Protests Considered to be an offence, GYLA, 2017 <https://goo.gl/ocENXL> [ბოლო ნახვა: 16.03.2020].

e., „დაკარგული თვალის მიღმა“, GYLA მე-4 და მე-5 თავები. ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2OR8OZW> [ბოლო ნახვა: 16.03.2020].

ითვალისწინებს მძიმე სახდელს, მათ შორის, ადმინისტრაციულ პატიმრობას, რაც თავისი ბუნებით მოითხოვს სისხლის სამართლის დანაშაულთან დაკავშირებული პროცედურული გარანტიების გამოყენებას. მიუხედავად ამისა, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი აწესებს გაცილებით ნაკლებ პროცედურულ გარანტიებს, ვიდრე სისხლის სამართლის დანაშაულის ჩადენაში ბრალდებულ პირს გააჩნია; არ ითვალისწინებს უდანაშაულობის პრეზუმციის მოთხოვნებს; მოსამართლეს არ ავალდებულებს, იხელმძღვანელოს გონივრულ ეჭვს მიღმა სტანდარტით. საქმის განხილვის და სანქციის გამოყენების შემჭიდროებული პროცედურები ვერ უზრუნველყოფს ეფექტური წარმომადგენლობის განხორციელებას (საქმის განხილვა შესაძლოა გაგრძელდეს 10-15 წუთს). შესაბამისად, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის არსებული ფორმით მოქმედება იწვევს ადამიანის ფუნდამენტური უფლებების და საქართველოს მიერ ნაკისრი საერთაშორისო ვალდებულებების დარღვევას⁵.

2.3 UPR-ის მეორე ციკლის დროს საქართველოს მიმართ გაიცა რეკომენდაცია, რომელიც წინასწარი პატიმრობის გამოყენების შემცირებას ეხებოდა.⁶ ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კანონმდებლობის გამოყენებით, დაკავებულთა და დაპატიმრებულთა რიცხვი წლიდან წლამდე არ მცირდება. 2019 წელს დროებითი მოთავსების იზოლატორებში მოთავსებული 15 191 პირიდან 5596 პირს თავისუფლება ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კანონმდებლობის საფუძველზე შეეზღუდა.⁷

2.4 ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი ითვალისწინებს ადმინისტრაციულ დაკავებასა და ადმინისტრაციულ პატიმრობას. ადმინისტრაციული დაკავება უზრუნველყოფს ღონისძიებას, ხოლო პატიმრობა ადმინისტრაციული გადაცდომისათვის დადგენილი ყველაზე მკაცრი სახდელი. როგორც ადმინისტრაციული დაკავება, ასევე ადმინისტრაციული პატიმრობა არსებული ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის პირობებში საფრთხეს უქმნის პირის თავისუფლებისა და უსაფრთხოების და სამართლიანი სასამართლოს უფლებების დაცვას.

2.5 ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი დაკავების მაქსიმალურ ვადად 12 საათს ადგენს, თუმცა, თუ პირის დაკავება არასამუშაო ვადას ემთხვევა, დაკავება შესაძლებელია 48 საათის განმავლობაში გაგრძელდეს. მნიშვნელოვან ხარვეზს წარმოადგენს ისიც, რომ სამართალდარღვევის საქმის განხილველი მოსამართლე არ ამოწმებს დაკავების კანონიერებას; ასევე, როგორც წესი, პოლიცია დაკავების ოქმში არ ახდენს დაკავების კონკრეტული საფუძვლის მითითებას, რაც ართულებს პოლიციის მოქმედების კანონიერების შემოწმებას. ზოგ შემთხვევაში, ყოველგვარი დასაბუთების გარეშე, გამოიყენება დაკავების მაქსიმალური ვადა. პოლიცია დაკავებას იყენებს იმ შემთხვევაშიც, როდესაც კანონი საერთოდ არ ითვალისწინებს დაკავების შესაძლებლობას. მნიშვნელოვან პროცედურულ დარღვევას წარმოადგენს ისიც, რომ დაკავებულ პირს არ განემარტება დაკავების გასაჩივრების უფლება და ვადები.⁸

2.6 რაც შეეხება ადმინისტრაციულ პატიმრობას, დღეისათვის, ადმინისტრაციული პატიმრობის მაქსიმალური ვადა 15 დღეა. 2019 წელს ადმინისტრაციული პატიმრობა 1802 პირის მიმართ იქნა გამოყენებული.⁹ ადმინისტრაციული პატიმრობის საქმის განხილვისას, პროცესის თითოეულ ეტაპზე სახეზეა პირის ფუნდამენტური უფლებების შელახვა და მისი ადეკვატური სამართლებრივი გარანტიების გარეშე დატოვება.

⁵ How to End Georgia's Unconstitutional Use of its Administrative Offenses Regime Judicial Independence and Legal Empowerment Project (JILEP) October 15, 2013 http://ewmi-prolog.org/images/files/5244Eng_Admin_Regime_JILEP_Report_Oct_30_final.pdf; [ბოლო ნახვა: 16.03.2020].

⁶ Recommendation N118.11. Take steps to limit the application and length of pretrial detention (Denmark);

⁷ საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ გამოქვეყნებული ოფიციალური სტატისტიკა, ხელმისაწვდომია: https://info.police.ge/page?id=283&parent_id=233 [ბოლო ნახვა: 16.03.2020].

⁸ კოალიციის „დამოუკიდებელი და გამჭვირვალე მართლმსაჯულებისთვის“ მიმართვა გაეროს სპეციალური მომხსენებლისათვის, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2Qhfwcr> [ბოლო ნახვა: 16.03.2020].

⁹ საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ გამოქვეყნებული ოფიციალური სტატისტიკა, ხელმისაწვდომია: https://info.police.ge/page?id=283&parent_id=233 [ბოლო ნახვა: 16.03.2020].

ადმინისტრაციული პატიმრობა არის სისხლის სამართლის მართლმსაჯულებისათვის დამახასიათებელი სანქცია. მისი სისხლისსამართლებრივი ბუნებიდან გამომდინარე, ადმინისტრაციული სამართალდარღვევები არ შეიძლება ითვალისწინებდეს სანქციებს, რომლებიც ითხოვს პირის თავისუფლებაში მსგავსი ინტენსივობით ჩარევას.¹⁰

რეკომენდაცია:

- საქართველოს პარლამენტმა, 2021 წლის შემოდგომის სესიის ბოლომდე, განახორციელოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის ფუნდამენტური რეფორმა, რომელიც არსებულ კანონმდებლობას შეცვლის კონსტიტუციასა და საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისი ახალი კოდექსით;
- საქართველოს პარლამენტმა, 2021 წლის შემოდგომის სესიის ბოლომდე, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კანონმდებლობის რეფორმის ფარგლებში გააუქმოს ადმინისტრაციული პატიმრობა, როგორც ადმინისტრაციული სამართალდარღვევისთვის გათვალისწინებული სანქციის სახე;
- საქართველოს პარლამენტმა, 2021 წლის შემოდგომის სესიის ბოლომდე, უზრუნველყოს, რომ რეფორმის ფარგლებში, სისხლისსამართლებრივი ბუნების სამართალდარღვევები გადავიდეს სისხლის სამართლის კოდექსში, როგორც მსუბუქი დანაშაული
- საქართველოს პარლამენტმა, 2021 წლის შემოდგომის სესიის ბოლომდე, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კანონმდებლობის რეფორმის ფარგლებში ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსით გათვალისწინებულ სისხლის სამართლის ბუნების გადაცდომებზე გაავრცელოს სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობით ბრალდებულისთვის გარანტირებული საპროცესო უფლებები.

3. აღკვეთის ღონისძიების რეფორმა

3.1 საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი ითვალისწინებს აღკვეთის ღონისძიებათა ძირითად სახეებს: პატიმრობა, გირაო, პირადი თავდებობა, გაუსვლელობისა და სათანადო ქცევის შესახებ შეთანხმება, სარდლობის მიერ სამხედრო მოსამსახურის ქცევის მეთვალყურეობა.¹¹

3.2 UPR-ის მეორე ციკლის დროს სახელმწიფოების მხრიდან საქართველოს მიმართ გაიცა ერთი რეკომენდაცია, რომელიც ეხებოდა წინასწარი პატიმრობის გამოყენების შემცირებას.¹² თუმცა, როგორც უზენაესი სასამართლოს მიერ გამოქვეყნებული სტატისტიკა აჩვენებს, 2016 წლიდან იზრდება პატიმრობის გამოყენების მაჩვენებელი და ბრალდებულთა დაახლოებით 50%-ის მიმართ გამოიყენება წინასწარი პატიმრობა.¹³

3.3 დღესდღეობით პრაქტიკაში, ძირითადად, ორი სახის აღკვეთის ღონისძიება გამოიყენება – პატიმრობა და გირაო. სხვა ალტერნატიული ღონისძიებების შეფარდება, ფაქტობრივად, არ ხდება, მაგალითად 2019 წელს გირაოს და პატიმრობის გარდა პირს შეეფარდა სხვა ალტერნატიული ღონისძიება, მხოლოდ ბრალდებულთა 2%-ს. აღნიშნულს განაპირობებს ორი გარემოება, ერთი ის, რომ საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებული ალტერნატიული ღონისძიებების გამოყენება შეიძლება მხოლოდ სპეციფიკურ შემთხვევებში, ხოლო მეორეს მხრივ, პროცესის მხარეები (ადვოკატი, პროკურორი) და მოსამართლეები არ მიიჩნევენ აღნიშნულ ღონისძიებებს გირაოს და პატიმრობის რეალურ ალტერნატივებად.

¹⁰ იხ. კოალიციის განცხადება ადმინისტრაციულ პატიმრობასთან დაკავშირებით. http://www.coalition.ge/index.php?article_id=123&clang=1 [ბოლო ნახვა: 16.03.2020].

¹¹ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 199 მუხლის 1 ნაწილი. ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/download/90034/64/en/pdf>.

¹² Recommendation N118.11. Take steps to limit the application and length of pretrial detention (Denmark).

¹³ კერძოდ, წლების მიხედვით აღნიშნული მაჩვენებელი პროცენტებში ასე გამოიყურება: 2016 წელი – 29%, 2017 წელი – 34%, 2018 წელი – 43%, 2019 წლის მონაცემებით კი – 47%. უზენაესი სასამართლოს სტატისტიკა აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების თაობაზე. ხელმისაწვდომია: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/2019w-statistic-7.pdf>.

3.4 საიას სასამართლო მონიტორინგის №12 ანგარიშის მიხედვით, პატიმრობის გამოყენების თაობაზე მიღებული გადაწყვეტილებების 12%, ხოლო გამოყენებული გირაოს 30% იყო დაუსაბუთებელი,¹⁴ №13 ანგარიშის მიხედვით კი, დაუსაბუთებელი პატიმრობის მაჩვენებელი 15%-ით, ხოლო გირაო 28%-ით განისაზღვრა.¹⁵

3.5 2015 წლის 8 ივლისის ცვლილებების შესაბამისად, საქართველოს კანონმდებლობა განსაზღვრავს პატიმრობის პერიოდული და ავტომატური გადასინჯვის ახალ საპროცესო მექანიზმს.¹⁶ მიღებული ცვლილებით სახელმწიფომ გამოხატა ნება, აეწია სტანდარტი და აელო პასუხისმგებლობა, რომ მაქსიმალურად გაკონტროლდეს პატიმრობის გამოყენების აუცილებლობა და ვადები.

3.6 UPR-ის მეორე ციკლის დროს სახელმწიფოების მხრიდან საქართველოს მიმართ გაიცა ერთი რეკომენდაცია, რომელიც ეხებოდა წინასწარი პატიმრობის ვადის შემცირებას.¹⁷ მიუხედავად იმისა, რომ კანონმდებლობა პატიმრობის გადასინჯვის ნაწილში საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისია, პრაქტიკა აჩვენებს, რომ პატიმრობის ძალაში დატოვების მაჩვენებელი ძალიან მაღალია. სასამართლო მონიტორინგის შედეგები აჩვენებს, რომ პატიმრობის გადასინჯვა სასამართლოების მხრიდან ზედაპირულად ხდება და 96% შემთხვევაში პირი პატიმრობაში რჩება, თანაც აქედან 75% შემთხვევაში სასამართლო არ ასაბუთებს პატიმრობის ძალაში დატოვების აუცილებლობას.¹⁸

რეკომენდაციები:

- საქართველოს პარლამენტმა, 2021 წლის შემოდგომის სესიის ბოლომდე, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში შეიტანოს ცვლილებები და მიიღოს გირაოს და პატიმრობის ეფექტიანი ალტერნატიული აღკვეთის ღონისძიების სახეები, რაც შეამცირებს პატიმრობის გამოყენების მაჩვენებელს;
- საქართველოს იუსტიციის უმაღლესმა საბჭომ, 2021 წლის ბოლომდე, გაწეროს სახელმძღვანელო პრინციპები აღკვეთის ღონისძიების შესახებ, რომლითაც სასამართლო განხილვები და გადაწყვეტილების მიღების პროცესი წარიმართება საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად;
- საქართველოს გენერალურმა პროკურატურამ 2021 წლის ბოლომდე, შექმნას სახელმძღვანელო პრინციპები აღკვეთის ღონისძიების შესახებ და, იმავდროულად, დაწეროს პროკურორებისთვის რეგულარული და სავალდებულო ტრენინგები აღკვეთის ღონისძიების დასაბუთებელი მოთხოვნის შესახებ;
- იუსტიციის უმაღლეს სკოლამ, 2021 წლის ბოლომდე, უზრუნველყოს მოსამართლეებისთვის აღკვეთის ღონისძიების საკითხებზე რეგულარული და სავალდებულო ტრენინგების ჩატარება;
- სასამართლო სხდომაზე, რომელზეც წინასწარი პატიმრობის გადასინჯვის საკითხი განიხილება, მოსამართლემ მეტი დრო დაუთმოს და სათანადოდ დაასაბუთოს აღკვეთის ღონისძიების შეცვლისა თუ ძალაში დატოვების საჭიროება.

4. საქართველოში მოქმედი რეპრესიული ნარკოპოლიტიკა

¹⁴ GYLA's Criminal Trials Monitoring Report N12, page 27, Period covered: March 2017 – February 2018. available at: <https://gyla.ge/files/news/2008/Court%20monitoring%20N-12%20ENG.PDF> .

¹⁵ GYLA's Criminal Trials Monitoring Report N13, page 32, Period covered: March 2018 – February 2019. available at: <https://gyla.ge/files/news/ფონდი/ტურნირი/angrishi%20sasamrtlo.pdf> .

¹⁶ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 219 მუხლის მე-4 ნაწილის ა ქვეპუნქტი, ასევე 230¹

¹⁷ Recommendation N118.11. Take steps to limit the application and length of pretrial detention (Denmark);

¹⁸ საია დაესწრო 190 წინასასამართლო სხდომას, სადაც პატიმრობის საკითხი გადაიხედა. აღსანიშნავია, რომ სასამართლომ შეფარდებული აღკვეთის ღონისძიება - პატიმრობა 182 (96%) შემთხვევაში უცვლელად დატოვა, რომელთაგან 137 (75%) შემთხვევაში სხდომაზე არასაკმარისად ან საერთოდ არ დაასაბუთა პატიმრობის ძალაში დატოვების აუცილებლობას.

GYLA's Criminal Court Monitoring Report №13, p.44-45. available at <https://bit.ly/2RiB5tw>

4.1 საქართველოში მოქმედი ნარკოპოლიტიკა წლების განმავლობაში რჩება მართლმსაჯულების მნიშვნელოვან გამოწვევად. საქართველოში, ნარკოტიკების ექიმის დანიშნულების გარეშე მოხმარება¹⁹ დასჯადი ქმედებაა და როგორც ადმინისტრაციული, ისე სისხლისსამართლებრივი წესით, უსამართლო და არაპროპორციული სასჯელების დაკისრებას იწვევს.²⁰ არსებული ნარკოპოლიტიკა მოქალაქეებზე არასათანადო ზეწოლის შესაძლებლობას იძლევა.²¹ მკაცრი სისხლისსამართლებრივი ნარკოპოლიტიკის პარალელურად, ქვეყნის ძალისხმევა პრევენციის და მკურნალობა-რეაბილიტაციის მიმართულებით მეტად სუსტია.²²

4.2 შესაბამისი კანონი,²³ ერთი მხრივ, განსაზღვრავს სპეციალურ კონტროლს დაქვემდებარებულ ნივთიერებათა (ნარკოტიკული საშუალებების) სიას, მეორე მხრივ, ადგენს მათ მცირე (ადმინისტრაციული სამართალდარღვევით პასუხისმგებლობის საფუძველი), სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისთვის საწყის, დიდ და განსაკუთრებით დიდ ოდენობებს.²⁴ ეს კანონი, ბევრ გავრცელებულ ნარკოტიკულ საშუალებებთან მიმართებით (მაგალითისთვის - ამფეტამინი, მეტამფეტამინი, მდმა და ა.შ) არ ითვალისწინებს მცირე ოდენობებს. ასეთ შემთხვევაში,²⁵ უმცირესი ოდენობით, მათ შორის, ცარიელ შპრიცში აღმოჩენილი ნივთიერების კვალი, ნარკოტიკული საშუალების ფლობა დიდ ოდენობად კვალიფიცირდება და 5-დან 8 წლამდე თავისუფლების აღკვეთას ითვალისწინებს.²⁶

4.3 ნარკოტიკული/ფსიქოტროპული ნივთიერებების ოდენობების განუსაზღვრელობის, ან ოდენობების არაგონივრულად განსაზღვრის პირობებში, ნარკოდანაშაულისთვის დაწესებული სანქციები არაპროპორციულად მკაცრია, რაც, ცალკეულ შემთხვევებში, საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებებით გადასინჯვის საფუძველი ხდება²⁷, თუმცა, პარლამენტის მხრიდან სისტემურ ცვლილებებს არ განაპირობებს. ნარკოტიკული საშუალების გავრცელების მიზნის გარეშე, პირადი მოხმარების მიზნით შეძენილი (ასევე დამზადებული ან კულტივირებული) ზოგიერთი სახეობის ნარკოტიკული საშუალების ფლობისთვის სისხლის სამართლის კოდექსით დაწესებული სანქციები, ხშირად უფრო მკაცრია, ვიდრე მკვლელობის თუ გაუპატიურების შემთხვევაში.²⁸

4.4 ნარკოდანაშაულის ჩამდენ პირს, გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანისა და სასჯელის შეფარდების პარალელურად, სასამართლოს მიერ ავტომატურად ეზღუდება დამატებითი სამოქალაქო უფლებები.²⁹ კანონის შესაბამისად, მსჯავრდებულ პირს ავტომატურად ჩამოერთმევა ისეთი უფლებები, როგორცაა

19 გარდა მარიხუანის მოხმარებისა, რომლის მოხმარების დეკრიმინალიზაცია განხორციელდა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2018 წლის 30 ივლისის №1/3/1282 გადაწყვეტილებით.

20 ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი (EMC), „ნარკოპოლიტიკა საქართველოში - შეჩერებული რეფორმა და ახალი ტენდენციები“, 2019, გვ.7. ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2TGqxW5>.

21 EMC, „ხარვეზები ნარკოტიკული დანაშაულების გამოძიებისა და დევნის პროცესში (2017 წლის გახმაურებული საქმეების ანალიზი)“, გვ.1-11, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2VYCx77>.

22 საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიში საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ, 2018, გვ.261, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2IE4Y2g>.

23 „ნარკოტიკული საშუალებების, ფსიქოტროპული ნივთიერებების, პრეკურსორებისა და ნარკოლოგიური დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონი.

24 „ნარკოტიკული საშუალებების, ფსიქოტროპული ნივთიერებების, პრეკურსორებისა და ნარკოლოგიური დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონის დანართი N2 უკანონო მფლობელობიდან ან ბრუნვიდან ამოღებული ნარკოტიკული საშუალებებისა და ფსიქოტროპული ნივთიერებების მცირე, დიდი და განსაკუთრებით დიდი ოდენობების ნუსხის შესახებ.

25 „ნარკოტიკული საშუალებების, ფსიქოტროპული ნივთიერებების, პრეკურსორებისა და ნარკოლოგიური დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლის მე-41 მუხლი.

26 საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 260-ე მუხლის მე-3 ნაწილით დიდი ოდენობით ნარკოტიკული საშუალების შეძენისა და შენახვისთვის განსაზღვრულია თავისუფლების აღკვეთა 5-დან 8 წლამდე ვადით.

27 EMC, „ნარკოპოლიტიკა საქართველოში - შეჩერებული რეფორმა და ახალი ტენდენციები“, 2019, გვ.23-27, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2TGqxW5>.

28 Human Rights Watch, Harsh Punishment – The Human Toll of Georgia’s Abusive Drug Policies, 2018, გვ. 42-43, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/33eJtyr>.

29 „ნარკოტიკული დანაშაულის ბრძოლის წინააღმდეგ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლი.

სატრანსპორტო საშუალების მართვა, საჯარო დაწესებულებებში მუშაობის უფლება და სხვ. უფლებების ჩამორთმევის ვადა დამოკიდებულია ნარკოტიკული დანაშაულის ტიპზე და მისი ხანგრძლივობა 3-დან 20-წლამდე შეიძლება იყოს,³⁰ რაც ამ პირთა საზოგადოებაში ინტეგრაციას და დასაქმების შესაძლებლობას მნიშვნელოვნად ართულებს.³¹

4.5 ნარკოტიკული საშუალების მოხმარების ფაქტის დადგენის მიზნით, სამართალდამცავი ორგანო უფლებამოსილია, ნებისმიერი პირი იძულებით ნარკოტიკულ შემოწმებაზე საექსპერტო დაწესებულებაში გადაიყვანოს. პირის საექსპერტო დაწესებულებაში გამოსაკვლევად წარდგენა, სხვა საფუძვლებთან ერთად, შესაძლებელია ოპერატიულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, რომ პირი ნარკოტიკული თრობის ქვეშ იმყოფება³². ოპერატიული ინფორმაციის სანდოობის/რეალურობის შემოწმებაზე არ ვრცელდება არც სასამართლო და არც საპროკურორო კონტროლი.³³ კანონმდებლობა სამართალდამცავებს ანიჭებს ნებისმიერი პირის თვითნებურად გადაყვანის შესაძლებლობას ნარკოტესტირებაზე, ხოლო შემოწმებაზე უარის შემთხვევაში, მისი 12 საათით დაკავების უფლებას.³⁴

4.6 საქართველოში არ ხდება ნარკოდამოკიდებული პირების სათანადო უზრუნველყოფა სამედიცინო, ფსიქოლოგიური და სოციალურ საჭიროებებზე მორგებული მკურნალობით.³⁵ ქვეყანაში არ მოქმედებს ნარკოდამოკიდებულების ისეთი მნიშვნელოვანი ელემენტი, როგორცაა ფსიქო-სოციალური რეაბილიტაცია.³⁶ სახელმწიფოს არ აქვს შემუშავებული მკურნალობის, როგორც დასჯის ალტერნატივის ინსტიტუციური მექანიზმები.

რეკომენდაციები:

- საქართველოს პარლამენტმა, არაუგვიანეს 2021 წლის საშემოდგომო სესიაზე, გააუქმოს სისხლისსამართლებრივი დასჯადობა ნარკოტიკული საშუალებების მოხმარებისთვის;
- საქართველოს პარლამენტმა, არაუგვიანეს 2021 წლის საგაზაფხულო სესიაზე, სამართლიანად განსაზღვროს ნარკოტიკული საშუალებების ოდენობები;
- საქართველოს პარლამენტმა, არაუგვიანეს 2021 წლის საშემოდგომო სესიაზე, პროპორციულობის პრინციპზე დაყრდნობით განსაზღვროს ნარკოტიკული დანაშაულებისთვის საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით განსაზღვრული სასჯელები;
- საქართველოს პარლამენტმა, არაუგვიანეს 2021 წლის საშემოდგომო სესიაზე, ხელახლა მოაწესრიგოს ნარკოტიკულ დანაშაულში მსჯავრდებულთა მიმართ სამოქალაქო უფლებების შემზღვეველი საკანონმდებლო რეგულაციები და კანონით მოსამართლეს მიაწოდოს ამგვარი სანქციების არა ავტომატურად, არამედ დისკრეციულად, სასჯელის ინდივიდუალიზაციის პრინციპის შესაბამისად შეფარდების უფლებამოსილება;

30 „ნარკოტიკული დანაშაულის ბრძოლის წინააღმდეგ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლი.

31 EMC, „ნარკოპოლიტიკა საქართველოში - შეჩერებული რეფორმა და ახალი ტენდენციები“, 2019, გვ.33, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2TGqxW5>; Human Rights Watch, Harsh Punishment – The Human Toll of Georgia’s Abusive Drug Policies, 2018, გვ. 53-55, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/33eJtyr>.

32 EMC, „ნარკოპოლიტიკა საქართველოში - შეჩერებული რეფორმა და ახალი ტენდენციები“, 2019, გვ.18, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2TGqxW5>; Human Rights Watch, Harsh Punishment – The Human Toll of Georgia’s Abusive Drug Policies, 2018, გვ. 29, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/33eJtyr>; საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის 2015 წლის 30 სექტემბრის N725 ბრძანებით დამტკიცებული „ნარკოტიკული საშუალების ან/და ფსიქოტროპული ნივთიერების მოხმარების ფაქტის დადგენის მიზნით პირის გამოსაკვლევად წარდგენის ინსტრუქცია“.

33 „ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონის 21-ე მუხლის მე-2 ნაწილი.

34 საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის 2015 წლის 30 სექტემბრის N725 ბრძანებით დამტკიცებული „ნარკოტიკული საშუალების ან/და ფსიქოტროპული ნივთიერების მოხმარების ფაქტის დადგენის მიზნით პირის გამოსაკვლევად წარდგენის ინსტრუქციის“ მე-4 მუხლი.

35 საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიში საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ, 2018, გვ.261, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2IE4Y2g>.

36 Human Rights Watch, Harsh Punishment – The Human Toll of Georgia’s Abusive Drug Policies, 2018, გვ. 24, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/33eJtyr>.

- იძულებითი ნარკოლოგიური შემოწმების მომწესრიგებელი საკანონმდებლო პროცედურა მოწესრიგდეს ადამიანის უფლებების სტანდარტებთან შესაბამისად;
- საქართველოს მთავრობამ, არაუგვიანეს 2021 წლიდან შექმნას პრევენციის სისტემური მექანიზმი, რომელიც დაგეგმავს და განახორციელებს პრევენციულ ღონისძიებებს;
- საქართველოს მთავრობამ, არაუგვიანეს 2021 წლიდან შექმნას გადამისამართების კომისიები, რის საფუძველზეც, დასჯის ნაცვლად, ინდივიდუალურად განისაზღვრება მომხმარებლის საჭიროებების შესაბამისად მკურნალობის, მხარდაჭერის თუ ზრუნვის სერვისები.